

เกษตรอินทรีย์ : ทางเลือกใหม่ของการลงทุนในกัมพูชา

เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) เป็นระบบการทำเกษตรที่ปราศจากการใช้สารเคมี โดยยึดหลักเกษตรธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานโรคในพืชและสัตว์ ควบคู่ไปกับการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เกษตรอินทรีย์นับเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ใส่ใจในสุขภาพและห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้วที่ประชากรหันมาบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นมากจนปริมาณการผลิตในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงเป็นโอกาสของประเทศกำลังพัฒนาในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกไปยังตลาดที่มีกำลังซื้อสูงเหล่านั้น ทั้งนี้ กัมพูชาเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่หันมาให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์และยังปลอดจากมลภาวะ จึงเหมาะแก่การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ปัจจัยเกื้อหนุนการทำเกษตรอินทรีย์ในกัมพูชา ที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

- **กระแสความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์กำลังมาแรง** โดยเฉพาะในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ซึ่งปริมาณการผลิตในประเทศเหล่านั้นไม่เพียงพอ ขณะที่ไม่สามารถผลิตสินค้าเกษตรบางชนิดได้ อาทิ ผักผลไม้เมืองร้อนและผักแช่แข็ง (อินทรีย์) จึงเป็นโอกาสดีในการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปยังประเทศดังกล่าว ทั้งนี้ กัมพูชามีเป้าหมายให้สหภาพยุโรปเป็นตลาดรองรับการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ที่มีแนวโน้มขยายตัวดีเป็นลำดับและคาดว่าจะดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายหลังการเปิดเสรีการค้าข้าวของยุโรปในปี 2552 ยิ่งไปกว่านั้น ความนิยมสวมใส่เสื้อผ้าที่มีวิธีการผลิตจากธรรมชาติ ส่งผลให้ผู้ผลิตส่วนใหญ่หันมาใช้เส้นใยฝ้ายอินทรีย์ (Organic Cotton) ทดแทนเส้นใยสังเคราะห์ ขณะที่กัมพูชามีแหล่งเพาะปลูกฝ้ายและมีการส่งออกผ้าฝ้ายทอมือที่มีคุณภาพ จึงเป็นโอกาสของกัมพูชาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตฝ้ายให้สอดคล้องกับหลักการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า ขณะเดียวกันความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในกัมพูชาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นตามภาวะการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยตลาดหลักที่รองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ ได้แก่ กลุ่มโรงแรมและภัตตาคารชั้นนำ ซึ่งมีลูกค้าหลัก คือ นักท่องเที่ยวต่างชาติระดับบนที่มีกำลังซื้อสูง

- **รัฐบาลกัมพูชามีนโยบายมุ่งสู่การเป็น “ฟาร์มปลอดสารพิษแห่งเอเชีย” (Green Farm of Asia)** ทดแทนรายได้หลักจากการส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่เริ่มมีความไม่แน่นอน อันเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของกัมพูชาให้มีการผลิตที่หลากหลายขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเฉพาะรายได้จากอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและการท่องเที่ยว เนื่องจากเล็งเห็นว่ากัมพูชามีศักยภาพสูงในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ทั้งนี้ รัฐบาลกัมพูชามีความพยายามลดการใช้สารเคมีอันตรายด้วยการจัดตั้ง Integrated Pest Management (IPM) ภายใต้การกำกับดูแลของ Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries (MAFF) เพื่อทำการฝึกอบรมเกษตรกรผ่านโครงการ Farmer Field School (FFS) โดยมีเป้าหมายส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน พร้อมกับการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ปัจจุบันกัมพูชามีฟาร์มเกษตรอินทรีย์ขนาดใหญ่ที่สุดอยู่ในจังหวัดกัมปง ทม (Khampong Thom) ตั้งอยู่ระหว่างกรุงพนมเปญและจังหวัดเสียมเรียบ นับเป็นฟาร์มแห่งแรกที่ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการรับรองมาตรฐานการผลิตแบบ

เกษตรอินทรีย์จาก The Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลเยอรมนี

- **สภาพดินและน้ำในกัมพูชายังปลอดภัยจากมลพิษ** จึงเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งต้องการพื้นที่ทำการเกษตรที่ปราศจากการใช้สารเคมีมาไม่ต่ำกว่า 3 ปี และต้องเป็นที่ดอน โลงแจ้ง มีแหล่งน้ำที่ปลอดภัย อยู่ห่างจากโรงงานอุตสาหกรรมและแปลงเพาะปลูกที่ใช้สารเคมี รวมทั้งห่างจากถนนสายหลัก เป็นต้น ทั้งนี้ แม้ว่าเกษตรกรกัมพูชามีอัตราการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้น แต่กัมพูชายังมีพื้นที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับรองรับการทำเกษตรอินทรีย์ได้อีกมาก

- **ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ** ปัจจุบันโครงการเกษตรอินทรีย์ที่รัฐบาลกัมพูชาเน้นให้การส่งเสริมหลายโครงการได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ อาทิ สหภาพยุโรปให้การสนับสนุนการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดกัมปง สะเปือ (Kampong Speu) ทางตอนใต้ของกรุงพนมเปญ เพื่อยกระดับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรและสร้างความหลากหลายให้กับผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งโครงการสำคัญที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ โครงการผักผลไม้อินทรีย์ที่ป้อนวัตถุดิบให้กับกลุ่มลูกค้าโรงแรมและภัตตาคารในกรุงพนมเปญ นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agricultural Organization of the United Nations : FAO) ผ่าน The Khmer Fields Foundation “Srer Khmer” ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนับสนุนให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี รวมทั้งสร้างเครือข่ายเกษตรกรให้กว้างขวางขึ้น และโครงการ Pilot Organic Certification Project ซึ่งเป็นโครงการสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดย UNEP-UNSTAD Task Force on Capacity Building on Trade, Environment and Development (CBTF) ทั้งนี้ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อกัมพูชาในการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูก การเก็บรักษาผลผลิต การตลาด และการบริหารจัดการด้านเกษตรอินทรีย์

- **กัมพูชาตกลงร่วมมือในโครงการ Contract Farming ภายใต้ ACMECS** ซึ่งสาระสำคัญของความร่วมมือดังกล่าว คือ การสนับสนุนให้ภาคเอกชนไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการผลิตและรับซื้อสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงกัมพูชาในราคายุติธรรม และส่งออกสินค้ากลับมาประเทศไทยโดยได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ทั้งนี้ ในปี 2548 มีสินค้าเกษตรภายใต้ความตกลง Contract Farming ระหว่างไทย-กัมพูชาจำนวน 10 รายการ ได้แก่ มันฝรั่ง ข้าวโพดหวาน มะม่วงหิมพานต์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เมล็ดละหุ่ง ยูคาลิปตัส ลูกเดือย และถั่วเขียวผิวมัน ทั้งนี้ เป็นที่คาดว่า การส่งเสริมการปลูกพืชเกษตรภายใต้โครงการ Contract Farming จะช่วยกระตุ้นการผลิตสินค้าเกษตรของกัมพูชาโดยรวมให้ขยายตัว ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งของการปลูกพืชเกษตรเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับป้อนตลาดในประเทศไทย ทั้งเพื่อการบริโภคหรือเป็นวัตถุดิบเพื่อแปรรูปเป็นสินค้าส่งออกต่อไป

ส่วนวิเคราะห์เศรษฐกิจ ฝ่ายวิชาการ

ธันวาคม 2548